

Кохан Вероніка Павлівна

кандидат юридичних наук, старший дослідник, виконуюча обов'язки завідувача відділу правового регулювання структурно-технологічного та регіонального інноваційного розвитку Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID 0000-0002-3129-9266

ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ДОСЛІДНИКІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

У науковій роботі здійснено огляд документів Європейського Союзу, які регламентують процес працевлаштування дослідників. Розглянуті мобільність дослідників та принцип гендерної рівності у науці як основні пріоритети розвитку Європейського дослідницького простору. Встановлення у Європейському Союзі системи єдиних вимог до процесу працевлаштування та роботи дослідників має на меті усунення різних політик на місцевому, регіональному, національному та галузевому рівнях, щоб європейські дослідницькі інфраструктури могли максимально використати свій науковий потенціал.

Ключові слова: працевлаштування дослідників, мобільність дослідників, гендерний баланс в науці, Європейський дослідницький простір, Європейський Союз.

Kokhan Veronika

PhD, Senior Researcher, acting Head of the scientific Department of legal regulation of structural, technological and regional innovation development of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine

PECULIARITIES OF EMPLOYMENT OF RESEARCHERS IN THE EUROPEAN UNION

The paper reviews the European Union documents that regulate the process of employment of researchers. The mobility of researchers and the principle of gender equality in science are considered as the main priorities for the development of the European Research Area. The establishment of a system of uniform requirements for the employment and work of researchers

aims to eliminate different policies at the local, regional, national and sectoral levels and allow European research infrastructures to make the most of its scientific potential.

Keywords: employment of researchers, mobility of researchers, gender balance in science, European Research Area, European Union.

Європейський дослідницький простір – система програм та політичних інструментів, що об'єднує інституційне середовище досліджень і розробок держав-учасниць Європейського Союзу та асоційованих членів з метою розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва, вільного трансферу знань, мобільності дослідників [1]. У 2015 році була прийнята Дорожня карта Європейського дослідного простору на 2015-2020 роки [2], яка визначила перелік основних пріоритетів розвитку системи досліджень та інновацій у Європейському Союзі.

Третій пріоритет діяльності Європейського дослідницького простору має назву «Відкритий ринок для дослідників», його сутність – покращення мобільності дослідників та потоку знань. Метою цього напрямку є створення відкритого дослідницького простору, в якому висококваліфіковані кадри можуть безперешкодно переміщуватися через кордони, сектори (наприклад, науку і промисловість) і дисципліни туди, де їхні таланти можуть бути найкраще застосовані для розширення меж знань та підтримки інновацій по всій Європі та за її межами.

У Дорожній карті ЄДП Європейського Союзу зазначається, що уряди країн повинні забезпечити впровадження науковими установами принципів відкритості, прозорості процесу працевлаштування, рівного ставлення до всіх кандидатів та принципу працевлаштування на основі заслуг, що передбачені Європейською хартією дослідників та Кодексом працевлаштування дослідників [2].

Європейська хартія дослідників, прийнята Європейською комісією у 2005 році, встановлює принципи і вимоги, які визначають ролі, обов'язки та права дослідників, а також роботодавців та/або спонсорів (наукових організацій, які фінансують) дослідників. Хартія має на меті встановлення

таких взаємовідносин між дослідниками та роботодавцями або спонсорами, щоб це сприяло успішній діяльності у створенні, передачі, спільному використанні та поширенні знань і технологічного розвитку, а також кар'єрному розвитку дослідників. Хартія також визнає цінність усіх форм мобільності як засобу для підвищення професійного розвитку дослідників [3].

Кодекс працевлаштування дослідників [3] містить сукупність загальних принципів і вимог, яких повинні дотримуватися державні і приватні дослідницькі установи, заклади вищої освіти при працевлаштуванні дослідників. Ці принципи та вимоги спрямовані на розвиток привабливого, відкритого та сталого європейського ринку праці для дослідників, мають забезпечувати прозорість і відкритість працевлаштування, рівні і справедливі умови праці для дослідників, і таким чином сприяти розвитку Європейського дослідницького простору [3].

У зазначених документах визначені вимоги до стадій працевлаштування дослідників: прийняття на роботу; прозорість у наборі; оцінка досягнень; перерви у кар'єрі та варіації в її хронології; визнання досвіду мобільності; визнання кваліфікації, трудового стажу; підвищення кваліфікації; захист прав інтелектуальної власності; участь дослідників в органах управління; забезпечення гендерного балансу тощо.

Зокрема, виходячи з цих загальних принципів і вимог, процедури відбору повинні бути відкритими, ефективними, прозорими, заохочувальними, порівнянними на міжнародному рівні і відповідати запропонованим посадам; до складу відбіркових комісій повинні входити члени з різним досвідом і навичками, забезпечувати належний баланс між чоловіками і жінками і, де це необхідно і можливо, включати представників різних секторів (державного і приватного) і дисциплін, а також з інших країн, які мають досвід, необхідний для оцінки кандидатів; при оцінці заслуг враховувати весь досвід, накопичений кандидатами, їх творчий потенціал і ступінь їхньої самостійності: заслуги повинні оцінюватися на якісному і кількісному рівнях, з акцентом на будь-які виняткові результати, отримані в диверсифікованому особистому кар'єрному

шляху, а не виключно на кількості публікацій; будь-який досвід мобільності, періоди роботи в різних країнах або в інших науково-дослідних інститутах, зміна дисципліни або сектору повинні розглядатися як цінний внесок у професійний розвиток дослідника.

Щодо гендерного питання у Хартії встановлено вимогу до роботодавців і спонсорів «прагнути до репрезентативного гендерного балансу на всіх рівнях персоналу, в тому числі на керівних позиціях та управлінському рівні. Цього слід досягати на основі політики рівних можливостей під час прийому на роботу та на наступних етапах кар'єри. Для забезпечення рівного ставлення комітети з відбору та оцінювання повинні мати належний гендерний баланс» [3].

Принцип гендерного балансу у дослідницькій діяльності корелює з четвертим пріоритетом розвитку ЄДП, визначеним у Дорожній карті, – гендерна рівність та врахування гендерної проблематики в дослідженнях [2].

Отже, можна висувати, що Європейська хартія дослідників та Кодекс працевлаштування дослідників – два основні документи політики Європейського Союзу у сфері дослідження та інновацій, спрямовані на те, щоб зробити сферу досліджень привабливою кар'єрою. У свою чергу це є життєво важливим елементом стратегії ЄС зі стимулювання зростання економіки та зайнятості. Хартія та Кодекс працевлаштування дослідників надають дослідникам однакові права та обов'язки, де б вони не працювали в Європейському Союзі. Встановлення системи єдиних вимог до процесу працевлаштування та роботи дослідників має на меті усунення різних політик на місцевому, регіональному, національному та галузевому рівнях, щоб європейські дослідницькі інфраструктури могли максимально використати свій науковий потенціал.

На жаль, Європейська хартія дослідників та Кодекс працевлаштування дослідників мають рекомендаційний характер, тобто мають виконуватися лише тими дослідницькими установами, які її підписали.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#top>.

2. European Union. European Research Area (ERA) Roadmap 2015-2020. European Union. European Research Area and Innovation Committee. URL : <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1208-2015-INIT/en/pdf>.

3. Commission Recommendation of 11 March 2005 on the European Charter for Researchers and on a Code of Conduct for the Recruitment of Researchers. (2005/251/EC). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2005/251/oj>.

REFERENCES

1. Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 26.11.2015 r. № 848-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#top> [in Ukrainian].

2. European Union. European Research Area (ERA) Roadmap 2015-2020. European Union. European Research Area and Innovation Committee. URL : <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1208-2015-INIT/en/pdf> [in English].

3. Commission Recommendation of 11 March 2005 on the European Charter for Researchers and on a Code of Conduct for the Recruitment of Researchers. (2005/251/EC). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2005/251/oj> [in English].